

Handläggare
Henrik Nerlund
Telefon: 0850829767**Till**
Stadsbyggnadskontoret

Sköndal 1:8 (Stora Sköndal-etapp 2a), förslag till detaljplan, 2019-09138

Med anledning av stadsbyggnadskontorets remiss av rubricerat ärende vill Skönhetsrådet anföra följande.

Beslut

Skönhetsrådet avstyrker förslag till detaljplan i föreliggande form.

Ärendet

Föreliggande ärende innebär att den andra etappen av utbyggnaden av Stora Sköndal planläggs. I etappen ingår bl.a. 1600 nya bostäder, en ny skola med fullstor idrottshall, flera förskolor och ett nytt gatunät. Till grund för planarbetet finns ett program för hela området som togs fram 2017. Skönhetsrådet ställde sig positivt till programmet med erinran om barns utevistelse, byggnadernas höjdsättning, områdets trafikföring och randzonens möten med befintlig bebyggelse (se bilaga).

Efter att Skönhetsrådet behandlat programmet har exploateringen ökat med ytterligare 700 bostäder i området. Ökningen har inarbetats genom att den föreslagna kvartersstrukturen blivit tätare och högre. Tidigare öppna kvarter har slutits och fler punkthus har förts in. Rådet finner att dessa förändringar på avgörande punkter försämrar förutsättningarna att nå programmets ambitioner.

Rådet accepterade rivningen av Skogsbyn i programskedet eftersom den föreslagna nya strukturen och bebyggelsen ansågs möjliggöra en god stadsmiljö med kopplade och välproportionerade rum. Den ökade exploateringen förrycker dessa proportioner och riskerar att skapa mörka och svårånvända gaturum och bostadsgårdar. Under presentationen refererades det till den öppna kvartersstrukturen i Blecktornsområdet på Södermalm som inspirationskälla. Detta område har en fyrvåningsskala och består till övervägande del av storgårdskvarter. Rådet ser gärna en större bearbetning av planen med detta som inriktning. Generellt anser rådet att höjdskalen i kvartersbebyggelsen bör hållas samman och sänkas 1-2 våningar. Kvarter G bör öppnas upp mot ett gynnsamt väderstreck och dess högdal utgå. Kvarter H bör omgestaltas och sänkas för att på ett

värdigare sätt möta begravningsplatsen. Kvarter L bör inordnas i samma höjdskala som de nya byggnaderna vid Thorsten Levenstams väg. Rådet ser ingen anledning att markera platsen med ett punkthus. Vidare anser rådet att det är olyckligt att så många träd i planområdets norra tas ner i föreliggande förslag. Träden tillför, förutom ekosystemtjänster, stora värden till miljön. Enligt rådets uppfattning bör stadsbyggnadskontoret därför i det fortsatta arbetet med planområdet verka för de mest värdefulla träden sparas.

Skönhetsrådet uppskattar att en ny kommunal skola med fullstor idrottshall planeras i etapp två. Rådet anser att skolan skulle vinna på en omgestaltning där den föreslagna välvda fasaden bryts upp för att ta ner skalan. Rådet anser även att den föreslagna utemiljön om 10 kvm per barn är för liten. I ytterstadsområden bör 20 kvm per barn utgöra riktlinje. De föreslagna förskolorna bör båda placeras friliggande.

Sammantaget är rådet fortsatt positivt till grundinriktningen att längs huvudgatorna samla tätare kvartersbebyggelse och att på så sätt lämna stora delar av den övriga natur- och kulturmiljön oförändrad. Den tillkommande bebyggelsens täthet måste anpassas till såväl det omgivande parklandskapet som de nya inre rum som skapas i kvarteren som bör ha en öppen struktur. För att lyckas med detta måste exploateringen minska och inte överskrida den som presenterades i programsamrådet 2017. De höga hållbarhetsambitionerna uppskattas men kan enligt rådet således inte godtas som kompensation för en hög exploatering.

Bilaga 1 till yttrande SR 2021/225

Handläggare
Henrik Nerlund
Telefon: 08-508 29 767**Till**
Stadsbyggnadskontoret

Stora Sköndal, program

Med anledning av stadsbyggnadskontorets remiss av rubricerat ärende vill Skönhetsrådet anföra följande.

Föreliggande program för Stora Sköndal omfattar en utveckling av det befintliga området till en blandad stadsdel med uppemot 6 000 nya bostäder och 2 000 nya arbetsplatser. Förslaget innebär en ny gatustruktur, nya offentliga rum, parker, skolor och förskolor, men också rivning av ett stort antal byggnader. Marken ägs i huvudsak av Stiftelsen Stora Sköndal och är det största privata markområdet som finns inom Stockholms stad. Genomförs programmets intentioner innebär det att gatunätet kommer att övergå i offentlig ägo och att tillkommande fastigheter i huvudsak kommer att säljas vidare till bostadsutvecklare och andra fastighetsägare.

Bakgrund och förutsättningar

Stiftelsen Stora Sköndal har ägt markområdet sedan 1904 då säteriet med samma namn inköptes. Inom området finns flera kulturhistoriskt värdefulla miljöer, framför allt kopplade till stiftelsens skol-, vård- och diakoniverksamhet. De äldsta delarna rymmer säteribygnaden från 1680-talet och Kyrkbyn med bl.a. kyrka och klockstapel från 1926. Under 1940- och 50-talen uppfördes flera vårdbyggnader och under sextioalet tillkom Skogsbyn med sin amerikainspirerade vårdmiljö med fristående villor. Inom området finns också värdefulla träd, intressanta landskapsformationer, öppna dalstråk och en omväxlande strandzon mot Drevviken. Stiftelsen Stora Sköndal har tidigare avyttrat delar av det ursprungliga området, bl.a. för uppförandet av Sköndals centrum under 1960-talet och småhusbebyggelsen i det s.k. Lilla Sköndal under 2000-talets första decennium.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Hantverkargatan 3 H
10535 Stockholm
Telefon 08-508 29 767
Växel 08-508 28 000
henrik.nerlund@stockholm.se
www.stockholm.se/skonhetsradet

Skönhetsrådet ser positivt på det stora grepp som programförslaget innebär. Rådet har vid flertalet tillfällen kritiserat den frimärksplanering som karakteriserat förtättningsprojekt i ytterstaden med låg överblickbarhet som följd. Tidigare avstyckningar från området har saknat en sammanhållen planering med följd att flera

nya bostadsmiljöer ligger avskilda som enklaver från varandra. Programförslaget för fram en helhetsbild över områdets utveckling som möjliggör komplicerade avvägningar mellan stadsbild, kultur- och naturmiljö, trafikföring och täthet i ett tidigt skede. Rådet anser att detta skapar förutsättningar att diskutera hur en god täthet uppnås och hur den föreslagna förändringen möter befintligt landskap och bebyggelse.

Natur och vistelsemiljö

Skönhetsrådet finner det riktigt att freda området runt kyrkan, samt de naturgivna höjderna Talludden och Johannesberget från ny bebyggelse. Den rika förekomsten av skyddsvärda träd som föreslås bevaras kräver att tydliga viten kopplas till träden så att de inte fälls eller skadas under byggtiden. Strandzonen behöver läggas ut som park i planen så att den helt undantas framtida exploatering. Rådet diskuterade markägoförhållandena under mötet och anser att det vore att föredra om staden övertog ägandet av det område som nu omfattas av arrende längs stranden så att det för all framtid kan vikas för allmänna ändamål.

Rådet finner det anmärkningsvärt att vistelsemiljön runt de föreslagna skol- och förskolemiljöerna inte föreslagits vara större per barn. I en rymlig situation som den befintliga är det inte acceptabelt att anordna mindre än 20 kvadratmeter utevistelse per barn enligt rådets förmenande. Det typkvarter som redovisas i programhandlingen med såväl skola som förskola ger en för trång miljö för barnens lek och måste därför studeras om.

Kopplingar och trafikföring

Rådet anser att den nya stadsdelen måste vara välkopplad mot kringliggande områden och dessutom utgöra länk mellan de olika bostadsöar som redan uppförts inom programområdet. Det innebär att rådet anser den mycket stora förändring som en rivning av Skogsbyn innebär är möjlig eftersom helheten vinner på de kopplingar mot omgivningen som en ny struktur kan skapa i det för hela Stora Sköndal strategiska området. De befintliga villorna har ett kulturhistoriskt värde som vårdmiljö, men ställt mot den möjlighet till nya stadsmiljöer också i Västra Flaten och Berga Strand som den nya strukturen ger, medför att rådet kan acceptera detta offer. Utan de nyanlagda och förändrade gatorna Nya vägen, Bagarfruvägen och Thorsten Levenstams väg skulle inte programområdet kunna länkas på ett acceptabelt sätt till omkringliggande stadsdelar.

på sikt även kunna ge underlag till en ny tunnelbanestation på Skarpnäckslinjen. Rådet ser trafikfrågorna som avgörande för om området ska kunna utvecklas i enlighet med intentionerna i programmet och efterfrågar en genomgripande trafikanalys som tar hänsyn till såväl den befintliga trafiken i Sköndal som den tillkommande i form av nya invånare och bilburna kunder till den planerade handelsanläggningen vid Tyresövägen. Analysen bör utvärdera om fler in och utfarter kommer att krävas för att trafikera stadsdelen.

Stadsbild och höjder

Skönhetsrådet anser det vara riktigt att samla den föreslagna nya bebyggelsen i tätare partier och som riktningsgivare längs huvudgatorna så att annan mark av rekreativ betydelse kan lämnas obebyggd. Den tillkommande bebyggelsens höjdskala bör ligga omkring fem-sex våningar som grupperas runt välproportionerade rum. De i programförslaget föreslagna höghusen mot Flatens naturreservat bör därför utgå och ersättas av byggnader som håller den gängse takfoten.

I områdets rand finns flera möten som kräver betydande bearbetning. Höjderna ovan Mollie Faustmans väg och Maj Brings väg kan inte bebyggas med högre hus, som i förslaget, utan behöver omarbetas till ett bättre skalmöte som antingen ger ett bredare grönstråk vid Skogsbyns aktivitetsstråk eller betydligt lägre bebyggelse. Föreslagna bostadshus norr om Mollie Faustmans väg, längs Nya vägen kräver anpassning som ger en generösare entré till Lilla Sköndalsstråket. Mötet mellan den föreslagna tillbyggnaden av högskolan och kvarteret Diakonen kräver också ytterligare bearbetning för att fungera.

Skönhetsrådet ställer sig med ovanstående erinran om barns utevistelse, byggnadernas höjdsättning, områdets trafikföring och randzonens möten med befintlig bebyggelse, positivt till programförslaget för Stora Sköndal.

Mot beslutet anmälde ledamöterna F v Feilitzen, C Holmstrand samt I Josefsson reservation enligt bilaga.

Stockholm som ovan

RÅDET TILL SKYDD FÖR STOCKHOLMS SKÖNHET

Anders Bodin
Ordförande

Henrik Nerlund
Sekreterare

Bilaga till yttrande SR Dnr SR-03.03-0325-2017

Anmälde ledamöterna F von Feilitzen, C Holmstrand samt I Josefsson reservation enligt följande:

”Skogsbyn bebyggdes efter en tävling 1963 i Sveriges Arkitekters Riksförbunds regi, vilken vanns av Gösta Åbergh, mest känd för Konstfacks byggnad på Valhallavägen och Oslo konserthus. Hans vinnande förslag förverkligades och består av ett äldreboende med 93 enplansvillor och två radhus i ett slingrande planmönster med halvöppna gårdsrum. Nya villor tillkom fram till 1980-talet.

Ulla Bodorff, som var en av tidens främsta landskapsarkitekter, gav området en vacker parkutformning. Skogsbyn utgör nu ett för Sverige unikt område av stort kulturhistoriskt värde.

I programmet rivs villorna och terrängen nivelleras. En tät stadsbebyggelse uppförs, som blir oacceptabelt dominerande landskapsmässigt, inte minst i bergssluttningarna mot norr och öster. Där skulle den dessutom vara till förfång för de privata villor som kantar Mollie Faustmans och Maj Brings vägar.

En genomfartsgata (”Nya vägen”) dras mitt genom Skogsbyn, försedd med ett par viadukter. Den är troligen trafikmässigt angelägen, men torde kunna flyttas mot väster, varvid största delen av det värdefulla villaområdet i stället kunde bevaras.

Programförslaget är hårdhänt mot topografi, natur, trädbestånd, och kulturhistoriskt värdefulla byggnader även inom framförallt delområdena Magnolia, Västra Flaten och Berga strand. Omkring hälften av programområdets grönklassade bebyggelse rivs och ersätts med en tät bebyggelse av innerstadskarakter.

I utredningsmaterialet finns endast en kort överslättande kommentar till konsekvenserna för landskapsbilden. Det saknas en regelrätt konsekvensanalys inkluderande redovisning av perspektiv från viktiga siktpunkter inom och utanför programområdet.

Stiftelsen Stora Sköndal har under drygt hundra år med stor hänsyn till miljön byggt upp ett av landets mest intressanta institutionsområden i ett sällsynt vackert, kulturpräglat naturområde. Dagens bostadsbrist ursäktar inte en grav förvanskning av dessa kvaliteter.

Programmet bör kraftigt avstyrkas, med krav på helhetsplanering med lägre exploatering och respekt för områdets stora värden gällande landskapsbild, trädvegetation, vägdragningar samt Skogsbyns och det övriga områdets kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse.”

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
MONICA,HECTOR	2021-10-06
Inga Margareta,Varg	2021-10-06